

Povesti iz avstrijske zgodovine.

(Piše Al. Stroj.)

III.

Rudolf Habsburški.

Leta 1246. je izmrla rodbina babenberških vojvod. Razni vladarji bi se bili radi polastili njihove dedščine; zato so se vnele hude vojske. Sreča je bila mila Otokarju, češkemu kralju, ki je dobil Avstrijsko, Štajersko, Koroško in nekaj Kranjskega. Pa tudi širno nemško cesarstvo tedaj ni imelo cesarja. Vitezi in knezi so bili jako ošabni in siloviti; postav jim ni bilo mar, veljala je samo pest in orožje. Kmalu so se velikaši prepričali, da tako ne sme dalje biti in so l. 1273. izvolili Rudolfa Habsburškega za cesarja. Novi vladar se ni ponašal z obširnimi posestvi in z dolgo vrsto slavnih pradedov, a bil je hraber vitez, ki je že mnogokrat branil neoboroženega kupca in meščana pred oboroženim samosilnikom. Imel je tudi vse druge lastnosti, ki dičijo dobrega vladarja, zlasti se je priljubil po svoji dobrotljivosti in razumnosti prostaku kot olikancu. Lepi vzgledi njegovega prijaznega obnašanja do slehrnega podložnika so šli tedaj od ust do ust; zapisali so nam jih tudi zgodovinarji.

Ko je bil Rudolf še na svojem rodbinskem gradu v Svici, prišel je nekdam k imovitemu krznarju v bližnje mesto. Bila je nedelja; žametno obleko je imel gospodar, svileni gospodinja. Postregli so visokemu gostu s tečno juho, ukusno pečenko in s slastnimi medenimi štruklji. Gospodar mu je natočil rujnega vina v dragoceno čašo. Rudolf je bil prav dobre volje in je rekel marsikatero veselo in osoljeno. Mej drugim je menil: »Vam, mojster krznar, gre delo dobro od rok. Pripravili ste si lepo domačijo; dobro ste se z vsem založili. Sedaj lahko pustite delo in ...«

»In se polenim! — hočete reči gospod grof«, reče krznar. »Toda, dokler me ljubi Bog ohrani zdravega, tega ne storim. Srečen sem bil dosedaj; z delom sem si služil kruh. Kot delavec hočem umreti.«

»Vrlo govorite, mojster!« pravi Rudolf in poda krznarju roko, rekoč: »Prav tako! Vam je dalo delo srečo in zadovoljnost; ostanite i sami priden in vesten delavec do smrti!«

Nekdaj je prišel Rudolfa pomoči prosit ubožen trgovec. Rudolf ga prijazno posluša, potem pa pravi: »Vzemite me kot tovariša pri kupčiji. Tu vam izročam vsoto denarja. Kupite si v Argavu 12 sodov slanikov, peljite jih po Renu v Kolónijo; tam jih prodajte, kupite vina in je peljite na prodaj v Štrasburg.«

»Vi se šalite, gospod grof!« opomni trgovec. »Iz Švice naj peljem slanike v Kolónijo, kjer jih prav po ceni dobivajo iz bližnje Holandije? In v Kolóniji naj kupim dragega vina, da je postavim v prodaj v vinorodni Alzaciji?«

»Da, tako storite! Le pod tem pogojem sem vam tovariš pri kupčiji«, odgovori Rudolf.

Trgovca je silila potreba, in se je ravnal po tem nasvetu. A kaj se zgodi? Iz Holandije isto leto ni bilo dobiti slanikov, in trgovec je v Kolóniji švicarske prav dobro prodal, tam je kupil vina in napravil dobro kupčijo ž njim v Alzaciji, kjer je isto leto toča pobila po vinogradih. Po dvojni srečni kupčiji je postal trgovec bogat mož in ves vesel je hitel v Švico k svojemu kupčijskemu tovarišu, da mu izroči del dobička. Grofu Rudolfu se je pač zdelo, da se bo kupčija dobro obnesla. Od trgovca seveda ni hotel vzeti denarja, temveč ga je samo opomnil, naj pri svojem poslu zlasti v Boga zaupa in naj nikar ne izgubi poguma, kajti: Človek obrača, Bog pa obrne — človeku v prid.

Kakor pa si je pridobil Rudolf delavca in trgovca, tako je znal ceniti umetnika in učenjaka. Nekdaj je bil v vojaškem taboru; tedaj pride učenjak iz Štrasburga in mu izroči učen spis o vojskah med Rimljani in Nemci in o lastnostih dobrega vojskovodje. Rudolf pregleda učeno delo in dá potem učenjaku zlato verižico ter mu ukaže prinesiti precejšnjo vsoto denarja. Ko so vitezi to videli, menili so, naj bi se s tem denarjem raje nakupilo orožje. Rudolf pa jim reče: »Kaj se vam ne zdi prav, da učenjaki hvalijo hrabre vojake? S tem tudi nas spodbujajo k večji hrabrosti in vztrajnosti.«

Splošno priljubljenega Rudolfa Habsburškega so torej nemški volilni knezi l. 1273. izvolili za cesarja. Velikaši in vitezi na Nemškem so ga pripoznali za svojega vladarja, samo češki kralj Otokar se mu ni hotel pokoriti. Vnela se je huda vojska. Zmagal je Rudolf, ki je pa ravnal jako plemenito s sovražnikom. Ko so pred zadnjo bitko pri Suhih Krutih l. 1278. izdajalci iz Otokarjevega tabora prišli k Rudolfu in mu povedali, da je čeških trum silno veliko, da pa so oni pripravljeni kralja na lovu umoriti in Rudolfu pomagati k zmagi, zaklical je Rudolf: »Poberite se mi izpred očíj, ničvredneži! Bog me varuj, da bi se na ta način maščeval nad sovražnikom.« Ukazal je izdajice prijeti, zvezati in jih Otokarju peljati. Bil je potem celo varih kraljevih mladoletnih otrok in jim je branil očetovo dedščino.

Avstrijo, Štajersko, Kranjsko in Slovensko Krajino pa je l. 1282. podelil svojim sinovoma Albrehtu in Rudolfu, a prihodnje leto je določil, naj bo Albreht sam vladar. In 11. julija l. 1283. so se zbrali plemenitaši iz imenovanih dežel ter so prisegli zvestobo Habsburžanom. Kar so tedaj predniki obljubili, spolnovali so vedno zvesto zlasti Slovenci. Ko je pred dvanajstimi leti — ob šeststoletnici imenovanega dogodka — prišel sam presvetli cesar Franc Jožef na Štajersko in Kranjsko, prepričal se je, kako verno izpolnjujejo Slovenci to obljubo in kako zvesti in udani so presvetli Habsburški vladarski rodbini.

